

Моделі уніфікації правил міжнародної юрисдикції: між «mixed convention» і поетапною уніфікацією

Олександр ВОЛТОРНІСТ,

аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

ORCID [0009-0009-3809-2370](https://orcid.org/0009-0009-3809-2370), e-mail: alexvoltonist@gmail.com.

Анотація. Досліджено моделі міжнародно-правової уніфікації правил міжнародної юрисдикції внутрішньодержавних судів у транскордонних цивільних і комерційних спорах. Актуальність дослідження зумовлена тим, що попри багаторічну діяльність Гаазької конференції з міжнародного приватного права в межах Проекту з питань міжнародної юрисдикції, універсальної системи правил прямої міжнародної юрисдикції досі не сформовано. Проаналізовано основні моделі міжнародного договірної регулювання — *single convention*, *double convention* та *mixed convention*. Особливу увагу приділено концепції *mixed convention*, яка передбачає поєднання міжнародно погоджених підстав юрисдикції, екзорбітантних підстав, застосування яких має бути обмежене, та сфери, у межах якої держави зберігають можливість застосовувати власні правила міжнародної юрисдикції. Досліджено еволюцію Проекту з питань міжнародної юрисдикції від спроб створення всеохопної конвенції наприкінці XX — на початку XXI ст. до прийняття Гаазької конвенції 2005 року про угоди про вибір суду, Гаазької конвенції 2019 року про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах та сучасної роботи над правилами щодо паралельних проваджень і пов'язаних позовів. Проаналізовано співвідношення прямої та непрямої міжнародної юрисдикції, а також відмінності між підходами правопорядків континентальної Європи та загального права до визначення компетенції судів і координації конкурентних проваджень. Обґрунтовано доцільність використання поняття «поетапна уніфікація» для позначення способу розвитку міжнародного регулювання, за якого окремі складові міжнародної юрисдикції послідовно узгоджуються шляхом прийняття взаємопов'язаних міжнародних договорів. Визначено, що ефективність такого підходу залежить від забезпечення нормативної сумісності між відповідними договорами, узгодженості їхньої термінології, критеріїв юрисдикційного зв'язку та правил співвідношення. Встановлено, що *mixed convention* та поетапна уніфікація не є взаємовиключними моделями: *mixed convention* може визначати майбутню нормативну архітектуру універсального регулювання, тоді як поетапна уніфікація здатна виступати способом поступового формування її нормативної основи. Зроблено висновок, що найбільш реалістична перспектива широкої міжнародно-правової уніфікації полягає в послідовному погодженні окремих правил із можливістю їх подальшого об'єднання або доповнення правилами прямої міжнародної юрисдикції в межах нового міжнародного договору чи додаткового протоколу.

Ключові слова: міжнародне приватне право, міжнародний цивільний процес, міжнародна юрисдикція, уніфікація правил міжнародної юрисдикції, Гаазька конференція з міжнародного приватного права, модель змішаної конвенції (*mixed convention*), функціональна уніфікація, паралельні провадження, *forum non conveniens*.

Надійшла: 03.09.2026. Прийнята: 02.10.2026. Опублікована онлайн: 28.10.2026. Надрукована: 30.10.2026

© Волторніст О., 2026

Ліцензія відкритого доступу: [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Актуальність дослідження

Проблема уніфікації правил міжнародної юрисдикції залишається одним із найбільш складних напрямів розвитку міжнародного приватного права. У межах цього дослідження поняття «міжнародна юрисдикція» використовується для позначення компетенції внутрішньодержавних судів розглядати цивільні та комерційні спори, пов'язані з правопорядками двох або більше держав, а не юрисдикції міжнародних судових установ. Попри багаторічну роботу Гаазької конференції з міжнародного приватного права над Проектом з питань міжнародної юрисдикції, яка розпочалася у 1992 році, універсальної системи правил прямої міжнародної юрисдикції до сьогодні не створено [1; 2].

Початкові спроби одночасно уніфікувати правила прямої міжнародної юрисдикції та визнання і виконання іноземних судових рішень виявили істотні розбіжності між державами щодо допустимих підстав компетенції судів, меж суддівського розсуду, екзорбітантних підстав юрисдикції, застосування *forum non conveniens* та співвідношення автономії волі сторін з імперативними правилами судової компетенції [3; 4]. Однією зі спроб подолання цих розбіжностей стала концепція *mixed convention*, яка дозволяла поєднати уніфіковані правила зі збереженням певної сфери регулювання за національним правом.

Подальша еволюція Проекту продемонструвала іншу тенденцію: замість одночасного врегулювання всієї системи міжнародної юрисдикції Гаазька конференція послідовно зосереджувалася на окремих її складових. Результатом стали Конвенція 2005 року про угоди про вибір суду, Конвенція 2019 року про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах та сучасна робота над правилами щодо паралельних проваджень і пов'язаних позовів [1; 2]. У цьому дослідженні такий спосіб розвитку міжнародного регулювання визначається як «поетапна уніфікація», тобто послідовне узгодження окремих складових міжнародної юрисдикції за допомогою взаємопов'язаних міжнародно-правових документів. Актуальним у зв'язку з цим є питання про співвідношення поетапної уніфікації з концепцією *mixed convention* та можливість їх поєднання в майбутній універсальній системі.

Вступ та постановка проблеми

Уніфікація правил міжнародної юрисдикції відрізняється від багатьох інших напрямів уніфікації міжнародного приватного права тим, що безпосередньо стосується визначення компетенції національних судів. Держави традиційно використовують різні критерії достатнього зв'язку спору з їхнім правопорядком, по-різному визначають межі автономії волі сторін і суддівського розсуду та неоднаково ставляться до можливості відмови суду від здійснення формально наявної юрисдикції. Саме тому досягнення міжнародного консенсусу у цій сфері виявилось складнішим, ніж погодження окремих правил щодо визнання іноземних судових рішень.

У 1992 році в межах Гаазької конференції було розпочато роботу над створенням міжнародного договору, який мав охопити як правила міжнародної юрисдикції, так і визнання та виконання іноземних судових рішень. Переговори сприяли розробці Попереднього проекту Конвенції про юрисдикцію та іноземні

судові рішення в цивільних і комерційних справах 1999 року, однак подальша робота засвідчила відсутність достатнього міжнародного консенсусу щодо широкого набору правил прямої юрисдикції [2; 3].

Незавершеність цього етапу не означала припинення Проекту. Подальший розвиток Гаазьких конвенцій свідчить про зміну способу уніфікації: замість спроби одночасного врегулювання всіх юрисдикційних питань держави досягали домовленостей щодо окремих сфер, у яких компроміс був політично і юридично можливим. Це ставить основну проблему дослідження: чи слід розглядати *mixed convention* і поетапну уніфікацію як альтернативні шляхи розвитку міжнародної юрисдикції, чи вони можуть становити різні елементи одного процесу?

Стан опрацювання проблеми

Проблематика моделей уніфікації міжнародної юрисдикції отримала значне висвітлення в сучасній зарубіжній доктрині. Р. Майклс аналізує фундаментальні конструкції юрисдикційних конвенцій та розмежування між *single*, *double* і *mixed convention* [5, с. 29–62], тоді як А. Лоуенфельд досліджував можливість побудови багатостороннього режиму на основі пропозицій А. фон Мерена [6, с. 289–303]. Е. Юптнер обґрунтовує можливість повернення до оновленої моделі *mixed convention* та досліджує причини невдачі первісного Проекту [4; 7]. Р. Бренд простежує еволюцію Проекту від пропозиції 1992 року до Конвенцій 2005 і 2019 років та перспектив відновлення роботи над прямою міжнародною юрисдикцією [2]. Р. Гарнетт досліджує співвідношення прямої та непрямої юрисдикції [8], а М. Леманн характеризує розвиток Проекту як *incremental international law-making*, наголошуючи водночас на необхідності системної узгодженості окремих міжнародних договорів [9]. Сучасна робота над паралельними провадженнями та її обмеження аналізуються Г. Андергілл, Н. Бранніганом, Р. Брендом та П. Геррупом [10; 11; 12]. Водночас питання про співвідношення *mixed convention* і поетапної уніфікації саме як взаємодоповнювальних, а не взаємовиключних підходів потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження

Метою дослідження є визначення основних моделей міжнародно-правової уніфікації правил міжнародної юрисдикції, аналіз концепції *mixed convention* та оцінка можливостей поетапної уніфікації як способу формування ширшої універсальної системи. Особлива увага приділяється з'ясуванню того, чи може послідовне прийняття міжнародних договорів щодо окремих аспектів юрисдикції створити основу для подальшого погодження базових правил прямої міжнародної юрисдикції.

Виклад основного матеріалу

Пошук оптимальної моделі уніфікації правил міжнародної юрисдикції супроводжує Проект з питань міжнародної юрисдикції від початку роботи Гаазької конференції у 1992 році. Первісною метою було погодження в одному міжнародному договорі правил, які визначали б компетенцію судів у транскордонних цивільних і комерційних спорах, а також умов визнання та виконання винесених ними рішень [1; 2]. Такий задум мав забезпечити узгодженість двох взаємопов'язаних питань: коли внутрішньодержавний суд вправі розглядати транскордонний спір і за яких умов його рішення повинно визнаватися в інших державах.

У доктрині традиційно розрізняються *single convention* та *double convention*. *Single convention* зосереджується насамперед на визнанні та виконанні іноземних судових рішень. У такій моделі держава походження рішення продовжує

застосовувати власні правила прямої міжнародної юрисдикції, а достатність зв'язку спору з цією державою перевіряється вже на стадії визнання рішення в іншій державі. Натомість *double convention* передбачає погодження як правил прямої міжнародної юрисдикції, так і умов подальшого визнання та виконання судових рішень [5, с. 42–44].

Модель *double convention* забезпечує високий рівень передбачуваності. Сторони можуть заздалегідь визначити, суди яких держав вправі розглядати спір, а також оцінити можливість подальшого визнання судового рішення за кордоном. У такій системі правила прямої та непрямої юрисдикції утворюють узгоджений механізм [8, с. 656]. Водночас створення такої системи вимагає від держав погодження значної кількості критеріїв компетенції та відповідно обмежує свободу кожної держави самостійно визначати міжнародну юрисдикцію власних судів.

Національні правила міжнародної юрисдикції істотно відрізняються залежно від відповідної правової традиції та підходів до визначення достатнього зв'язку спору з державою суду. Особливо виразними є відмінності між правопорядками континентальної Європи та правопорядками загального права, де традиційно більшого значення може набувати суддівський розсуд і доктрина *forum non conveniens* [4, с. 54]. Саме необхідність узгодити такі відмінності стала однією з основних труднощів розроблення всеохопної конвенції.

Компромісною відповіддю стала концепція *mixed convention*, тісно пов'язана з працями А. фон Мерена. Її сутність полягає у створенні проміжної конструкції між конвенцією, орієнтованою переважно на визнання рішень, і повною *double convention*. Держави погоджують певні підстави юрисдикції та встановлюють межі застосування інших, але не зобов'язуються повністю замінити національні правила міжнародної юрисдикції єдиним конвенційним переліком [5, с. 34–37]. Уже на ранньому етапі така модель розглядалася як політично гнучкіша альтернатива повній уніфікації [6, с. 295].

Найбільш послідовне нормативне втілення *mixed convention* отримала в Попередньому проекті 1999 року. Його конструкція передбачала три категорії підстав міжнародної юрисдикції. До «*white list*» належали підстави, погоджені державами та достатні для застосування передбаченого Конвенцією механізму визнання і виконання рішення. «*Black list*» мав охоплювати екзорбітантні підстави юрисдикції, застосування яких не повинно було породжувати відповідних наслідків у межах конвенційної системи. Нарешті, «*grey area*» охоплювала підстави, які не були ані погоджені, ані заборонені: у цій сфері держави могли продовжувати застосовувати національне право [3].

Саме «*grey area*» відрізняє *mixed convention* від класичної *double convention*. Її існування означає, що міжнародний договір свідомо не претендує на вичерпне визначення міжнародної юрисдикції внутрішньодержавних судів. Уніфікація охоплює лише той обсяг правил, щодо якого існує достатній міжнародний консенсус. Інші підстави залишаються допустимими на рівні національного права без автоматичного включення до конвенційного механізму визнання судових рішень [5, с. 36–37].

З практичного погляду, така конструкція могла дозволити державам приєднатися до універсальної конвенції без необхідності одночасної відмови від усіх підстав судової компетенції, властивих їхньому правопорядку. Уніфіковані правила могли застосовуватися там, де вже сформувався міжнародний консенсус, тоді як інші питання залишалися б предметом національного регулювання. Отже, *mixed convention* передбачає формування узгодженого міжнародного ядра за умови збереження обмеженої сфери національної автономії.

Однак саме визначення меж «white list», «black list» і «grey area» виявило глибину розбіжностей між державами. Формальна згода з трикомпонентною структурою не означала згоди щодо того, які конкретні підстави мають бути включені до кожної категорії. Надмірне розширення переліку погоджених підстав наближало *mixed convention* до *double convention*, тоді як широка «grey area» могла суттєво зменшити практичний ефект уніфікації [4, с. 189–204].

Особливо складним було узгодження підходів правопорядків континентальної Європи та загального права. Європейські держави вже мали досвід брюссельської системи з достатньо розгалуженими правилами прямої міжнародної юрисдикції та координації проваджень. Однак ця система функціонує в умовах регіональної інтеграції, взаємної довіри між судами та спільних інституційних механізмів тлумачення права. Відтворення аналогічного ступеня уніфікації на глобальному рівні, де такі передумови відсутні, виявилось значно складнішим [4, с. 50–54].

Правопорядки загального права водночас значною мірою зберігали орієнтацію на гнучкіший підхід і ширший суддівський розсуд. Уже в ранніх дискусіях щодо пропозиції А. фон Мерена зверталася увага на складність багатостороннього погодження різних уявлень про належну підставу судової компетенції [6, с. 295]. Відповідно проблема полягала не лише у формулюванні норм, а й у різному розумінні того, якою мірою міжнародний договір має замінювати національні правила.

Окремим предметом переговорів були екзорбітантні підстави юрисдикції, тобто такі підстави компетенції, які ґрунтуються на слабкому або нетиповому зв'язку спору з державою суду та можуть оцінюватися іншими державами як надмірні. «Black list» *mixed convention* дозволяв принаймні негативно визначити межі допустимого здійснення міжнародної юрисдикції навіть за відсутності згоди щодо повного переліку дозволених підстав. Такий підхід потенційно вимагав меншого обсягу втручання в національне регулювання, оскільки держави погоджували передусім зовнішні межі допустимої компетенції, а не вичерпну систему позитивних правил [7, с. 261].

Переговори наприкінці 1990-х — на початку 2000-х років показали, що навіть *mixed convention* не забезпечує автоматичного досягнення міжнародного компромісу. Причини незавершення первісного Проекту були комплексними і включали як відмінності в баченні структури майбутньої конвенції, так і складність одночасного погодження значної кількості матеріально пов'язаних юрисдикційних питань та особливості самого переговорного процесу [4, с. 27–64; 147–166; 189–204].

Це має важливе значення для оцінки результатів Проекту. Невдача спроби створити всеохопну конвенцію на конкретному історичному етапі не тотожна доведенню принципової неможливості широкої міжнародно-правової уніфікації. Переговори охоплювали загальну і спеціальну юрисдикцію, угоди про вибір суду, виключну юрисдикцію, правила щодо слабших сторін, екзорбітантні підстави, паралельні провадження та визнання і виконання рішень. Компроміс щодо одного блоку нерідко залежав від результату переговорів щодо інших.

Подальший розвиток Проекту засвідчив можливість іншого способу уніфікації. Після відмови від одночасного погодження всеохопної системи переговори були сконцентровані на угодах про вибір суду. Результатом стала Гаазька конвенція 2005 року про угоди про вибір суду. Вона врегулювала окрему сферу міжнародної юрисдикції, засновану на автономії волі сторін, і поєднала правила про компетенцію обраного суду з правилами визнання та виконання його рішення [13].

Значення Конвенції 2005 року не варто оцінювати лише за кількістю її учасників. Вона стала результатом виокремлення зі значно ширшого Проекту тієї сфери, щодо якої міжнародний консенсус виявився досяжним, а її вплив простежується також у розвитку національного й регіонального регулювання угод

про вибір суду [14, с. 573–585]. Це є одним із перших чітких прикладів того, що нездатність погодити всю систему міжнародної юрисдикції не виключає успішного погодження окремих її складових.

Наступним етапом стало прийняття Конвенції 2019 року про визнання та виконання іноземних судових рішень у цивільних або комерційних справах. На відміну від первісного задуму, вона не встановлює загальної системи правил прямої міжнародної юрисдикції. Передбачені нею критерії зв'язку спору з державою походження рішення функціонують передусім як умови його подальшого визнання та виконання [8, с. 663–666]. Таким чином, міжнародна уніфікація була зосереджена на непрямій юрисдикції, а не на повному погодженні компетенції суду на стадії відкриття провадження.

Прийняття Конвенції 2019 року можна розглядати як результат трансформації первісного Проекту: від спроби комплексно уніфікувати юрисдикцію та визнання рішень до більш вузького, політично досяжного договору про транскордонне визнання та виконання судових рішень [15, с. 205–246]. Водночас це не усунуло питання про майбутню уніфікацію *direct jurisdiction* і не позбавило актуальності пошук моделі, яка дозволила б поступово погоджувати правила судової компетенції.

Співвідношення прямої та непрямой міжнародної юрисдикції в цьому контексті має принципове значення. Пряма юрисдикція визначає, чи вправі конкретний суд розглядати транскордонний спір. Непряма юрисдикція оцінюється під час визнання або виконання рішення в іншій державі та встановлює, чи був зв'язок спору з державою походження достатнім для надання такому рішенню юридичної сили за кордоном [8, с. 665–666]. Універсальна уніфікація непрямой юрисдикції тому не є автоматично тотожною уніфікації правил прямої компетенції.

Регіональний досвід Європейського Союзу демонструє, що широка уніфікація прямої міжнародної юрисдикції є можливою за наявності високого рівня інтеграції, взаємної довіри й інституційних механізмів однакового тлумачення норм. Водночас брюссельська система не може автоматично переноситися на універсальний рівень. Одним із прикладів є різне ставлення до *lis pendens* та *forum non conveniens*: перший підхід базується на більш формалізованому визначенні пріоритету між судами, тоді як другий допускає оцінку судом конкретних обставин справи та наявності більш належного форуму [10, с. 101–104].

Саме проблема паралельних проваджень стала центральною для сучасного етапу Проекту з питань міжнародної юрисдикції. Робота Гаазької конференції зосереджена на можливій конвенції щодо *parallel proceedings* та *related actions*. Підготовлений Робочою групою проект охоплює правила координації одночасних проваджень, критерії юрисдикційного зв'язку, пов'язані позови та механізми співробітництва між судами [16]. Станом на 2026 рік цей напрям залишається предметом подальшої роботи, а рішення про можливий перехід Проекту до Спеціальної комісії має бути прийняте Радою із загальних справ та політики Гаазької конференції у 2027 році [17].

Наукова дискусія навколо цього напрямку демонструє різні бачення майбутньої уніфікації. Е. Юптнер пропонує повернення до оновленої *mixed convention* через погодження базового набору правил прямої міжнародної юрисдикції [7, с. 247–274]. П. Герруп і Р. Бренд, навпаки, зосереджуються на створенні вужчої конвенції щодо координації паралельних проваджень і визначення більш належного форуму [11, с. 1–17]. Г. Андергілл критично оцінює практичну здатність запропонованого Гаазькою конференцією механізму забезпечити прийнятний компроміс для держав із різними підходами до конкуренції юрисдикцій [12, с. 615–650].

Такий розвиток Проекту доцільно характеризувати як поетапну уніфікацію. Цей термін у межах дослідження означає не неповноцінну чи випадкову фрагментацію регулювання, а послідовне погодження окремих складових міжнародної юрисдикції, щодо яких у певний момент можливо досягти міжнародного консенсусу. Йдеться про метод розвитку уніфікованого регулювання, за якого замість одного всеохопного договору поступово формуються взаємопов'язані правила щодо автономії волі сторін, визнання та виконання рішень, координації паралельних проваджень та потенційно окремих підстав прямої міжнародної юрисдикції.

Такий підхід близький до концепції *incremental international law-making*. М. Леманн характеризує розвиток Гаазького Проекту саме як поступове міжнародне нормотворення, але наголошує, що його ефективність залежить від узгодженості окремих міжнародних договорів і їх сприйняття як елементів ширшої системи [9, с. 25–41]. Саме цей аспект дозволяє відмежувати поетапну уніфікацію від простої фрагментації: кожний наступний договір повинен бути пов'язаний із уже створеними правилами та враховувати їхні понятійний апарат і сферу дії.

Питання про спосіб забезпечення такої узгодженості є принциповим. Поетапна уніфікація не передбачає, що після прийняття декількох міжнародних договорів вони можуть бути «систематизовані» позаюрідичним способом. Нормативна сумісність має забезпечуватися вже у процесі розробки таких документів: шляхом використання узгодженої термінології, сумісних критеріїв юрисдикційного зв'язку, правил про співвідношення конвенцій та уникнення суперечливого регулювання однакових ситуацій.

На наступному етапі можливими юридичними формами подальшого зближення можуть бути додатковий протокол до вже чинної конвенції або новий міжнародний договір, який безпосередньо встановлюватиме правила прямої міжнародної юрисдикції та визначатиме їх співвідношення з Конвенціями 2005 і 2019 років. Саме можливість обов'язкового протоколу, який доповнював би систему Конвенції 2019 року базовими правилами прямої юрисдикції, розглядається як один із варіантів подальшого розвитку Проекту [7, с. 261–264].

Отже, поетапність не означає відсутності кінцевої системної мети. Навпаки, кожний успішно погоджений блок правил може зменшувати обсяг питань, які необхідно буде вирішити під час майбутніх переговорів щодо прямої міжнародної юрисдикції. Конвенція 2005 року вже охоплює виключні угоди про вибір суду, Конвенція 2019 року встановлює правила визнання та виконання широкої категорії судових рішень, а майбутня конвенція про паралельні провадження може врегулювати ще один важливий аспект конкуренції судової компетенції.

Водночас поступове прийняття різних конвенцій створює ризик нормативної фрагментації. Вони можуть мати різне коло держав-учасниць, неоднакові сфери застосування та різні критерії юрисдикційного зв'язку. Саме тому поетапна уніфікація є перспективною лише за умови, що наступні елементи системи розроблятимуться з урахуванням уже чинних договорів [9, с. 32–38]. Її кінцевою метою повинно бути не накопичення ізольованих правил, а поступове формування сумісної системи регулювання.

У цьому контексті *mixed convention* та поетапна уніфікація не варто розглядати як альтернативи. *Mixed convention* відповідає передусім на питання про можливу структуру майбутньої системи: які підстави міжнародної юрисдикції мають бути погодженими, які — виключеними, а які — можуть залишатися у сфері національного права. Поетапна уніфікація натомість відповідає на питання про спосіб досягнення такого результату в умовах, коли одночасне погодження всієї системи політично не є реалістичним.

З цього погляду «grey area» *mixed convention* може розглядатися не як свідчення незавершеності уніфікації, а як механізм збереження необхідної сфери національної автономії. Універсальна система міжнародної юрисдикції не обов'язково повинна передбачати вичерпний перелік усіх можливих підстав компетенції. Реалістичнішою може бути модель, яка встановлює певне ядро погоджених підстав, визначає екзорбітантні підстави, які не повинні породжувати передбачених конвенцією наслідків, і залишає інші питання національному праву [7, с. 261–264].

Практичне значення цього питання простежується і для України. Конвенція 2005 року про угоди про вибір суду набула чинності для України 01 серпня 2023 р., а Конвенція 2019 року про визнання та виконання іноземних судових рішень — 01 вересня 2023 р. [18; 19]. Таким чином, Україна вже включена до двох основних результатів поетапного розвитку Гаазького проекту.

Проблема координації міжнародної юрисдикції водночас виникає в українській судовій практиці, незалежно від безпосереднього застосування цих конвенцій. Так, у справі № 604/614/17 Верховний Суд погодився із залишенням позову без розгляду у зв'язку з тим, що на момент звернення до українського суду між тими самими сторонами вже розглядалася справа в суді Республіки Польщі. Суд застосував положення Закону України «Про міжнародне приватне право», ЦПК України та двостороннього договору між Україною і Польщею [20]. Хоча цей спір стосувався розірвання шлюбу і не входить до предметної сфери Конвенцій 2005 та 2019 років, він наочно демонструє практичне значення проблеми паралельних проваджень і необхідність правил координації компетенції судів різних держав.

Цей приклад підтверджує, що проблема уніфікації міжнародної юрисдикції не є суто теоретичною. За відсутності універсальних правил прямої юрисдикції питання паралельних проваджень вирішуються через поєднання національного процесуального законодавства, норм міжнародного приватного права та двосторонніх чи регіональних міжнародних договорів. Універсальний Гаазький документ щодо паралельних проваджень потенційно міг би зменшити залежність результату від різноманітності таких національних і двосторонніх механізмів.

Отже, сучасний розвиток Проекту свідчить не так про відмову від широкої уніфікації, як про зміну способу її досягнення. Спроба одномоментно погодити всеохопну систему на межі XX–XXI ст.ст. виявила політичні та юридичні межі такого підходу. Однак прийняття Конвенцій 2005 і 2019 років та продовження роботи над паралельними провадженнями демонструють можливість досягати консенсусу послідовно щодо окремих питань [2; 9; 14].

Поетапна уніфікація, таким чином, може створити матеріальну основу для подальшого повернення до правил прямої міжнародної юрисдикції. Якщо окремі аспекти судової компетенції та її наслідків уже врегульовані сумісними міжнародними договорами, майбутні переговори можуть бути зосереджені на меншому колі невирішених питань. Кінцевою формою такої системи потенційно може стати оновлена *mixed convention* або додатковий обов'язковий протокол, який поєднає погоджене ядро прямої юрисдикції з уже чинними правилами щодо вибору суду та визнання і виконання рішень.

Висновки

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що основною перешкодою для широкої уніфікації правил міжнародної юрисдикції є не принципова неможливість погодження спільних правил, а складність одночасного узгодження всього комплексу підстав судової компетенції. За таких умов модель *mixed convention*

зберігає перспективність, оскільки дозволяє поєднати міжнародно погоджене ядро правил із збереженням обмеженої сфери національного регулювання.

Сучасний розвиток Проекту з питань міжнародної юрисдикції доцільно розглядати як поетапну уніфікацію. Її зміст полягає у послідовному погодженні окремих складових міжнародної юрисдикції, щодо яких на відповідному етапі існує достатній міжнародний консенсус. Ефективність такого підходу залежить від нормативної сумісності прийнятих і майбутніх міжнародних договорів, узгодженості їхньої термінології, критеріїв юрисдикційного зв'язку та правил взаємодії між ними.

Таким чином, *mixed convention* і поетапна уніфікація не є взаємовиключними підходами. Поетапна уніфікація може виступати способом поступового формування нормативної основи майбутньої комплексної системи, тоді як *mixed convention* — одним із можливих варіантів її кінцевої структури. Перспективним напрямом подальшого розвитку Проекту є поступове погодження базових правил прямої міжнародної юрисдикції з їх подальшим нормативним поєднанням із уже чинними Гаазькими конвенціями.

Декларації

Фінансування. Дослідження виконано без зовнішнього фінансування.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті автор використовував *Google Translate* і *Grammarly* як допоміжні інструменти з функціями штучного інтелекту для мовного редагування та узгодження термінології. Штучний інтелект не використовувався для самостійного формування наукових результатів або висновків дослідження. Визначення проблематики, добір і перевірка джерел, наукова аргументація, інтерпретація матеріалів та формулювання остаточних висновків здійснені автором самостійно.

Список використаних джерел

1. Jurisdiction Project. Hague Conference on Private International Law. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://www.hcch.net/en/projects/legislative-projects/jurisdiction> (date of access 14.09.2026).
2. Brand R. A. Jurisdiction and Judgments Recognition at the Hague Conference: Choices Made, Treaties Completed, and the Path Ahead. *Netherlands International Law Review*. 2020. Vol. 67. P. 3–17. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40802-020-00152-9>.
3. Nygh P., Pocar F. Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters and Report. Preliminary Document No. 11 of August 2000. The Hague: Hague Conference on Private International Law, 2000. 127 p. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://assets.hcch.net/upload/wop/jdgmppd11.pdf> (date of access 14.09.2026).
4. Jueptner E. A Hague Convention on Jurisdiction and Judgments: Why Did the Judgments Project (1992–2001) Fail? Cambridge: Intersentia, 2024. 245 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/9781839705342>.
5. Michaels R. Some Fundamental Jurisdictional Conceptions as Applied in Judgment Conventions. *Conflict of Laws in a Globalized World: A Tribute to Arthur von Mehren* / ed. by E. Gottschalk, R. Michaels, G. Rühl, J. von Hein. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. P. 29–62. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511511196.006>.
6. Lowenfeld A. F. Thoughts About a Multinational Judgments Convention: A Reaction to the von Mehren Report. *Law and Contemporary Problems*. 1994. Vol. 57, No. 3. P. 289–303.
7. Jueptner E. The Hague Jurisdiction Project: What Options for the Hague Conference? *Journal of Private International Law*. 2020. Vol. 16, No. 2. P. 247–274. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2020.1766220>.

8. Garnett R. Foreign Judgments and the Relationship Between Direct and Indirect Jurisdiction. *International & Comparative Law Quarterly*. 2025. Vol. 74, No. 3. P. 649–674. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020589325101000>.
9. Lehmann M. Incremental International Law-Making: The Hague Jurisdiction Project in Context. *Journal of Private International Law*. 2023. Vol. 19, No. 1. P. 25–41. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2023.2189077>.
10. Brannigan N. Resolving Conflicts: Establishing Forum Non Conveniens in a New Hague Jurisdiction Convention. *Journal of Private International Law*. 2022. Vol. 18, No. 1. P. 83–112. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2022.2057466>.
11. Herrup P., Brand R. A. A Hague Parallel Proceedings Convention: Architecture and Features. *Chicago Journal of International Law Online*. 2023. Vol. 2. P. 1–17. URL: <https://cjl.uchicago.edu/online-archive/hague-parallel-proceedings-convention-architecture-and-features>; SSRN. DOI: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4170254>.
12. Underhill G. Masterstroke or Misguided? Assessing the Proposed Parallel Proceedings Solution of the Hague Conference on Private International Law and the Likelihood of Its Acceptance in Australia. *Journal of Private International Law*. 2024. Vol. 20, No. 3. P. 615–650. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2024.2439151>.
13. Hartley T., Dogauchi M. Explanatory Report on the 2005 HCCH Choice of Court Agreements Convention. The Hague : Hague Conference on Private International Law, 2013. 104 p. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://assets.hcch.net/docs/0de60e2f-e002-408e-98a7-5638e1ebac65.pdf> (date of access 14.09.2026).
14. Mills A. Assessing the Hague Convention on Choice of Court Agreements 2005. *Journal of Private International Law*. 2024. Vol. 20, No. 3. P. 573–585. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2024.2436238>.
15. Arnt Nielsen P. The Hague 2019 Judgments Convention: From Failure to Success? *Journal of Private International Law*. 2020. Vol. 16, No. 2. P. 205–246. DOI: <https://doi.org/10.1080/17441048.2020.1759854>.
16. Working Group on Jurisdiction: Report of 2026. Preliminary Document No. 2A of December 2025. The Hague : Hague Conference on Private International Law, 2025. 24 p. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://assets.hcch.net/docs/fe0f7bf6-755d-419f-bfc5-25c740191730.pdf> (date of access 14.09.2026).
17. Conclusions and Decisions adopted by the Council on General Affairs and Policy of the HCCH, 3–6 March 2026. The Hague : Hague Conference on Private International Law, 2026. 11 p. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://assets.hcch.net/docs/02477490-2f8a-47ff-b17c-fed725e6ff3b.pdf> (date of access 14.09.2026).
18. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements: Status Table. Hague Conference on Private International Law. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (date of access 14.09.2026).
19. Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters: Status Table. Hague Conference on Private International Law. *Hague Conference on Private International Law*. URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> (date of access 14.09.2026).
20. Юрисдикційні питання справ про розірвання іноземних шлюбів в Україні. Верховний Суд. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1216716/> (дата звернення: 14.09.2026).

ENGLISH METADATA

Oleksandr VOLTORNIST

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Models for the Unification of Rules on International Jurisdiction: Between the «Mixed Convention» and Functional Unification

Abstract. This article examines models for the international legal unification of rules governing the international jurisdiction of domestic courts in cross-border civil and commercial disputes. The study is timely because, despite the long-standing efforts of the Hague Conference on Private International Law regarding the International Jurisdiction Project, a universal system of rules for direct international jurisdiction has yet to be established. The article analyses the primary models of international treaty-based regulation: single conventions, double conventions, and mixed conventions. Particular attention is paid to the mixed convention concept, which combines internationally agreed jurisdictional grounds, exorbitant grounds (the application of which is to be restricted), and a sphere in which states retain the ability to apply their own rules of international jurisdiction. The study traces the evolution of the International Jurisdiction Project — from attempts to create a comprehensive convention in the late 20th and early 21st centuries to the adoption of the 2005 Hague Choice of Court Convention and the 2019 Hague Judgments Convention, as well as ongoing work on rules addressing parallel proceedings and related claims. It also analyses the relationship between direct and indirect international jurisdiction and examines the differences between civil law and common law approaches to determining court competence and coordinating competing proceedings. The study substantiates the expediency of using the concept of "step-by-step unification" to describe a method of developing international regulation wherein specific components of international jurisdiction are harmonised sequentially through the adoption of interconnected international treaties. It is determined that the effectiveness of this approach depends on ensuring regulatory compatibility among the relevant treaties, as well as consistency in their terminology, jurisdictional nexus criteria, and rules governing their interrelationship. It is established that the "mixed convention" model and step-by-step unification are not mutually exclusive: a mixed convention can define the future regulatory architecture of universal regulation, whereas step-by-step unification can serve as a means of gradually shaping its regulatory foundation. The conclusion is drawn that the most realistic prospect for broad international legal unification lies in the sequential harmonisation of specific rules, with the possibility of their subsequent consolidation or supplementation with rules on direct international jurisdiction within a new international treaty or an additional protocol.

Keywords: private international law, international civil procedure, international jurisdiction, unification of rules on international jurisdiction, Hague Conference on Private International Law, mixed convention model, functional unification, parallel proceedings, forum non conveniens.

Received: 03 September 2026. Accepted: 02 October 2026

Published online: 28 October 2026. Published in print: 30 October 2026

Для цитування / How to cite:

ДСТУ 8302:2015: Волторніст О. Моделі уніфікації правил міжнародної юрисдикції: між «mixed convention» і поетапною уніфікацією. *Університетські наукові записки*. 2026. № 5 (113). С. 154-164.

DOI: <https://doi.org/10.37491/UNZ.113.10>.

APA 7th: Voltornist, O. (2026). Models for the Unification of Rules on International Jurisdiction: Between the «Mixed Convention» and Functional Unification. *University Scientific Notes*, (5(113), 154-164.

DOI: <https://doi.org/10.37491/UNZ.113.10>.